

سخن سردبیر

جمهوری اسلامی ایران از موقعیت جغرافیایی خاصی برخوردار است که علاوه بر داشتن مرز مشترک با کشورهای آسیای میانه و خاورمیانه، از طریق سایر کشورها (از راه مرزهای زمینی، هوایی و دریایی) قابلیت تبادل آسان کالا و مسافر را با کشورهای اروپایی دارد. در این راستا حمل و نقل و ترانزیت کالا از مسیر ایران دارای نقشی راهبردی است و می‌تواند در گسترش تجارت منطقه و کسب درآمد برای اقتصاد کشور که عمدتاً متکی به درآمدهای نفتی است، راهگشا باشد. بنابراین شناسایی کریدورها و فرصت‌های ترانزیتی ایران بیش از پیش ضروری به نظر می‌رسد.

یکی از مبادی و مقاصد ترانزیت کالا در هر کشور، گمرک آن است که بر نحوه ورود و خروج کالا نظارت می‌کند. عملکرد این ارگان رابطه مستقیمی با درآمدهای عمومی دولت از طریق مالیات و عوارض دارد. از این رو تسلط مجریان قانون در گمرکات هر کشور نسبت به مقررات و بخش‌نامه‌های گمرکی از اهمیت خاصی برخوردار بوده و لازم است قوانین، مقررات، مصوبات، دستورالعمل‌ها و بخش‌نامه‌های گمرکی اولاً، شفاف باشند و ثانیاً، به درستی اطلاع‌رسانی و آموزش داده شوند. عدم آشنایی کافی دست‌اندرکاران این حوزه و یا وجود ابهام در قوانین و مقررات یادشده می‌تواند موجب بروز تخلفات اداری و فساد شود که آسیب‌شناسی این موضوع نیز لازم و ضروری است.

فساد در حوزه گمرکات را می‌توان با استفاده از توسعه ساختارهای الکترونیکی و گسترش گمرک الکترونیکی در تسهیل امور تجاری کاهش داد. از طرفی باید قانون امور گمرکی نیز در جهت حفاظت از مالکیت فکری که آسیب‌پذیری آن می‌تواند نوعی دیگر از عوامل فساد باشد، بیشتر مورد بررسی قرار گیرد؛ چرا که بی‌توجهی به آن در قانون مزبور موجب می‌شود کشور ما نتواند در جهت حمایت از حقوق مالکیت فکری مسائلی نظیر «ثبت علامت تجاری و اختراعات» گام بردارد.

یکی از مهم‌ترین مواردی که از طریق گمرکات ترانزیت می‌شود، نفت خام و فراورده‌های آن است که توجه به نحوه و ظرفیت استخراج آن دارای اهمیت خاصی است. به طوری که توجه به میزان برداشت رقبا در میادین مشترک و بسترسازی برای برداشت و استخراج و ترانزیت آن به خارج می‌تواند درآمدهای ارزی خوبی را نصیب کشور نماید. در مجموعه مقالات این شماره تلاش شده است تا ضمن پرداختن به اهمیت ترانزیت کالا، اهمیت گمرک و حاکم بودن فضای سالم بر اجرای مقررات و روابط اداری سازمان مذکور، بر مقوله گمرک الکترونیک تأکید شود. امید است این مطالب بتواند به اتخاذ تدابیر لازم در خصوص بهبود قوانین و مقررات و شفافیت اجرای آنها و همچنین کاهش فساد در حوزه گمرکات کمک نماید.